

УДК: 378.147

DOI: 10.32342/2522-4115-2019-1-17-4

Г.І. М'ЯСОЇД,

*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного туризму,
готельно-ресторанного бізнесу та мовної підготовки
Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)*

Т.І. ЮСИПІВА,

*кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри фізіології та інтродукції рослин
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (м. Дніпро)*

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ЗАСВОЄННЯМ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У ПРОЦЕСІ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ У СЕРЕДНІЙ ТА ВИЩІЙ ШКОЛАХ (НА ПРИКЛАДІ ДИСЦИПЛІН «ІНОЗЕМНА МОВА» ТА «БІОЛОГІЯ»)

Стаття присвячена вивченню можливостей інтегрованого навчання з метою формування в учнів загальноосвітніх та вищих навчальних закладів життєвих компетентностей та вивчення цілей сталого розвитку на заняттях іноземної мови (англійської) та природничих наук, зокрема біології. Досліджено поняття життєвої компетентності, її структуру, яка складається із знань, ставлень та життєвих навичок; розмежовано компетентності та компетенції. Проаналізовано низку рамкових документів, які є підґрунтям для розвитку компетентнісного підходу до навчання: Рекомендацію Європейського Парламенту та Ради ЄС «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя», 2006 рік; Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року», 2015 рік; Звіт «Глобальна оцінка освітніх програм з навчання життєвих навичок», UNICEF, 2012 рік; методичні рекомендації «Кембриджські рамки для життєвих компетенцій», Кембридж, 2018, 2019 роки; «Компетентності для життя», Atlas Corps, 2018 рік, методичні матеріали проекту ІПРООН «Освітня політика та освіта «рівний – рівному» «Нова українська школа. Компетентнісне навчання, сприятливе для здоров'я, безпеки, успішної соціалізації і самореалізації особистості», 2018 рік. З'ясовано, що оптимальним варіантом формування системних знань молодді про навколишній світ, розуміння процесів та факторів впливу на нього та наслідків для планети в цілому та людства, тобто формування системи життєвих компетентностей та розуміння цілей сталого розвитку, є інтеграція навчальних курсів «Іноземна мова» та «Біологія», а також інших суміжних наук. Наведено приклади тем, форми організації навчання та методи роботи, які забезпечують досягнення поставленої мети; запропоновано джерела навчальних матеріалів та їх комбінування й адаптацію до вікових та компетентнісних особливостей учнів різних ланок освіти.

Ключові слова: життєва компетентність, життєва навичка, знання, ставлення, цілі сталого розвитку, освіта протягом життя, середня освіта, вища освіта, біологія, іноземна мова, інтегроване навчання.

Стаття посвячена изучению возможностей интегрированного обучения с целью формирования у учащихся общеобразовательных и высших учебных заведений жизненных компетентностей и изучения целей устойчивого развития на занятиях иностранного языка (английского) и естественных наук, в частности биологии. Исследовано понятие жизненной компетентности, ее структура, которая состоит из знаний, отношений и жизненных навыков; разграничены компетентности и компетенции, проанализирован ряд рамочных документов, которые являются основой для развития ком-

петентностного підходу к обучению: Рекомендации Европейского Парламента и Совета ЕС «Об основных компетенциях для обучения в течение всей жизни», 2006 год; Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН «Превращение нашего мира: Повестка дня в области устойчивого развития на период до 2030 года», 2015 год; Отчет «Глобальная оценка образовательных программ по обучению жизненным навыкам», UNICEF, 2012 год; методические рекомендации «Кембриджские рамки для жизненных компетентностей», Кембридж, 2018, 2019 годы; «Компетентности для жизни», Atlas Corps, 2018, методические материалы проекта ЮПРООН «Образовательная политика и образование «равный – равному» «Новая украинская школа. Компетентностное обучение, благоприятное для здоровья, безопасности, успешной социализации и самореализации личности», 2018 год. Установлено, что оптимальным вариантом формирования системных знаний молодежи об окружающем мире, понимания процессов и факторов влияния на него и последствий для планеты в целом и человечества в частности, то есть для формирования системы жизненных компетентностей и понимания целей устойчивого развития, является интеграция учебных курсов «Иностранный язык» и «Биология», а также других смежных наук. Приведены примеры тех форм организации обучения и методов работы, которые обеспечивают достижение поставленных целей; предложены источники учебных материалов и варианты их комбинирования и адаптации к возрастным и компетентностным особенностям обучаемых различных звеньев образования.

Ключевые слова: жизненная компетентность, жизненный навык, знания, отношение, цели устойчивого развития, образование в течение жизни, среднее образование, высшее образование, биология, иностранный язык, интегрированное обучение.

Постановка проблеми. Формуванню життєвих, або глобальних компетентностей, глобальних навичок приділяється у сучасному науково-педагогічному дискурсі багато уваги у всьому світі. Водночас у представників усіх галузей викликають занепокоєння проблеми забезпечення сталого та життєстійкого розвитку світу, які були сформульовані у відповідній стратегії на наступні 15 років Генеральною Асамблеєю ООН у резолюції «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року» від 25 вересня 2015 року [14]. Завданням освітян є сформувати у молодого покоління усвідомлення необхідності слідування означеним цілям у подальшій діяльності, низку відповідних цінностей, знань, умінь, правильних ставлень до таких змін, а також здатності до виконання широкого спектру дій в умовах, що змінюються. При цьому на сучасному етапі розвитку педагогічної науки та практики відзначаємо тенденцію до інтеграції різних навчальних предметів для досягнення мети формування певних якостей особистості, розвиваючого та виховного навчання на основі створення міцних міждисциплінарних зв'язків. Тому можливості використання інтегрованого навчання з метою формування життєвих компетентностей та навчання цілям сталого розвитку є актуальним і потребує подальшого дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У науковій літературі порушуються питання формування компетенцій, компетентностей, навичок, які повинні забезпечити успішне досягнення людиною цілей протягом усього життя. Прийнято низку рамкових документів, які є підґрунтям для розвитку педагогічної теорії та практики: Рекомендацією Європейським Парламентом та Радою Європейського Союзу «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя», 2006 рік [7]; Резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року», 2015 рік [14; 15]; «Глобальна оцінка освітніх програм з навчання життєвих навичок», UNICEF, 2012 рік [9]; методичні рекомендації «Кембриджські рамки для життєвих компетенцій», Кембридж, 2018, 2019 роки [6]; «Компетентності для життя», Atlas Corps, 2018 рік [5] тощо. В умовах української педагогічної науки базовими є результати проекту ЮПРООН «Освітня політика та освіта «рівний – рівному», узагальнені у робочих матеріалах «Нова українська школа. Компетентнісне навчання, сприятливе для здоров'я, безпеки, успішної соціалізації і самореалізації особистості», 2018 рік [3]. Багатовекторність аспектів упровадження компетентнісного підходу на різних ланках освітнього процесу вивчалася В. Вербицьким, В. Зайцевою, О. Денисюк, Т. Трачук, О. Павленко, О. Овчарук та ін.

Особливості інтегрованого навчання та окремі його аспекти детально розкрито в працях А. Бабенко, В. Безпалько, В. Жукова, С. Гончаренко, І. Зязюна, А. Коломієць, Н. Мойсеюк, Є. Глінської, Г. Максимова, Б. Тітова, І. Зверева, В. Ільченко, Ю. Жидецького, М. Іванчук, І. Козловської, В. Пономарьова, В. Паламарчук, Н. Падун, А. Падун та ін. Окремим напря-

мом дослідження, який очолює Інститут модернізації змісту освіти, є STEM-освіта, що охоплює природничі науки (*Science*), технології (*Technology*), технічну творчість (*Engineering*) та математику (*Mathematics*). Одним з найпотужніших компонентів цього напрямку є природничо-науковий компонент навчання та використання інноваційних технологій. Однак зазначені напрями підготовки не розглядали можливості одночасного формування життєвих компетентностей та навчання глобальним цілям сталого розвитку на інтегрованих курсах біології та іноземної мови, тому **метою статті** є вивчення таких можливостей та наведення прикладів навчальних матеріалів для їх реалізації.

Виклад основного матеріалу. Сучасні підходи до навчання та виховання, самої реформи системи освіти ґрунтуються на «Європейських еталонних рамках», тобто восьми основних компетенціях для навчання протягом усього життя, визначених у 2006 році Рекомендацією Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя». До таких еталонних рамок належать: спілкування рідною мовою; спілкування іноземними мовами; знання математики та загальні знання у сфері науки і техніки; навички роботи з цифровими носіями; навчання заради здобуття знань; соціальні та громадянські навички; ініціативність та практичність; обізнаність та самовираження у сфері культури [7]. Ці компетенції забезпечуватимуть можливість особистої реалізації громадян Європейського Союзу, їх соціальної інтеграції, активного громадянства та працевлаштування, з особливим акцентом на розвитку здібностей досягати успіху в умовах праці, які постійно змінюються. Навчання протягом усього життя вважається необхідною умовою формування таких компетентностей, починаючи з раннього дитинства шляхом формального, неформального та інформального навчання.

Протягом тривалого часу UNICEF опікується формуванням «життєвих навичок» та організації навчання життєвим навичкам (Life Skills Education) [9], при цьому ще у 2003 році було визначено базові положення такого навчання: «знання», «ставлення», «життєві навички» [13]. Розглянемо їх більш детально: у системі навчання термін «інформація» стосується даних про конкретний факт або предмет, тоді як «знання» стосується стану розуміння того, що фактична інформація може бути пов'язана з іншою інформацією та знаннями, синтезованими в більш широкі поняття і корисно застосовані. Термін «ставлення» використовується в контексті навчання життєвим навичкам для охоплення широкого кола соціальних норм, етики, моралі, цінностей, прав, культури, традицій, духовності та релігії, а також почуттів щодо себе та інших. Під «життєвими навичками» розуміють психосоціальні здібності до адаптивної та позитивної поведінки, які дозволяють людям ефективно вирішувати виклики та виклики повсякденного життя. Вони вільно поділені на три широкі категорії навичок: когнітивні навички для аналізу та використання інформації, особисті навички для розвитку особистого агентства та управління ними, а також навички спілкування та взаємодії з іншими людьми [13]. Основними ж компетентностями є: грамотність (*Literacy competence*); мовна компетентність (*Languages competence*); математична компетентність та компетентність у науках, технологіях та інженерії (*STEM: Mathematical competence and competence in science, technology and engineering*); цифрова компетентність (*Digital competence*); особиста, соціальна та навчальна компетентність (*Personal, social and learning competence*); громадянська компетентність (*Civic competence*); підприємницька компетентність (*Entrepreneurship competence*); компетентність культурної обізнаності та самовираження (*Cultural awareness and expression competence*) [7].

Ці поняття були покладені в основу компетентнісного підходу НУШ, у якому виділяють три основні групи життєвих навичок, які розглядаються як соціально-психологічні компетентності: емоційно-вольові, інтелектуальні та соціальні, які є основою для формування ключових компетентностей. При цьому зазначається, що такі психосоціальні компетентності, як творчість, критичне мислення, вирішення проблем, співпраця, переговори, прийняття рішень, саморегуляція, стійкість, комунікація, повага до різноманітності, емпатія, участь є складовими усіх ключових компетентностей і є особливо важливими для здоров'я, безпеки, соціалізації та самореалізації людини [3]. Отже, основу компетентнісного підходу НУШ становлять десять основних компетентностей: спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами, спілкування іноземними мовами, математична грамотність, компетентності у природничих науках і технологіях, інформаційно-цифрова компетентність, уміння

вчитися впродовж життя, соціальні і громадянські компетентності, підприємливість, загальнокультурна грамотність, екологічна грамотність і здорове життя [3].

Кембриджська рамка має багато подібних життєвих компетентностей, але є й деякі інші, на які ми вважаємо за необхідне звернути увагу. Так, життєвими компетентностями є співпраця (*collaboration*), комунікація (*communication*), критичне мислення (*critical thinking*), креативне мислення і вирішення проблем (*creative thinking, problem-solving*), емоційний розвиток (*emotional development*), навчання навчатися (*learning to learn*), соціальна відповідальність (*social responsibility*), а також компетентність з використання цифрових технологій (*digital literacy*) та автономність навчання (*autonomy*) [6].

Як бачимо, у деяких випадках поняття «компетентності» та «навички» ототожнюються, попри те, що існує чітке термінологічне розмежування. «Компетенцією» називають еталон досвіду дій, знань, умінь, навичок, творчості, емоційно-ціннісної діяльності, який установлює суспільство; термін «компетентність» трактується як рівень досягнення компетенцій; «компетентнісний підхід» – це спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток життєвих (ключових) і предметних компетентностей особистості, результатом якого повинна бути сформована загальна компетентність людини, що є сукупністю життєвих компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості. Така характеристика має формуватися в процесі навчання і містити знання, вміння, ставлення, досвід діяльності та поведінкові моделі особистості [1; 4].

Отже, під поняттям «життєва компетентність» розуміють кластер пов'язаних здібностей, зобов'язань, знань і навичок, які дозволяють людині ефективно діяти в життєвій ситуації [8]. Компетентність свідчить про достатність знань і навичок, які дозволяють людині діяти в різних ситуаціях. Розвиток життєвих компетентностей, таким чином, передбачає одночасне формування трьох компонентів: знань, ставлень та навичок, що найкращим чином можуть бути сформовані під час інтегрованого навчання.

Розглянемо деякі теми та навчальні матеріали, які можуть бути використані на інтегрованих заняттях з біології, іноземної мови, а також географії, хімії та інших наук. Багато ресурси для таких занять доступні на сайтах WWF – Всесвітнього фонду дикої природи, National Geographic та National Geographic Learning, які мають розділи, присвячені навчанню дітей та підлітків, надають навчальні матеріали, відеоматеріали і текстові ресурси, корисні посилання. Зазначимо, що, оскільки метою цих організацій є, в першу чергу, збереження довкілля, вони опікуються тим, щоб навчити молодь правильно ставитися до нього, допомогти їй опанувати системні знання та сформувати позитивну поведінку, яка б сприяла реалізації цілей сталого розвитку. До них, згідно з Резолюцією ООН від 2015 року, відносять: 1) подолання бідності; 2) подолання голоду, розвиток сільського господарства; 3) міцне здоров'я і благополуччя; 4) якісну освіту; 5) гендерну рівність; 6) чисту воду та належні санітарні умови; 7) доступну та чисту енергію; 8) гідну працю та економічне зростання; 9) промисловість, інновації та інфраструктуру; 10) скорочення нерівності; 11) сталий розвиток міст і громад; 12) відповідальне споживання та виробництво; 13) пом'якшення наслідків зміни клімату; 14) збереження морських ресурсів; 15) захист та відновлення екосистем суші; 16) мир, справедливість та сильні інститути; 17) партнерство заради сталого розвитку.

Наприклад, комплект навчальних матеріалів «Living Planet Report for youth – educator pack» від WWF містить комплекс для вчителя, комплекс наочних матеріалів, нотатки для викладача щодо використання наочності, додатки для молодіжного лідера, доповідь WWF 2018 року «Reporting on Our Living Planet. A Guide For Young People» [16]. Навчальні матеріали розроблені таким чином, що мають змусити підлітків застосовувати знання із суміжних дисциплін. Оскільки мова матеріалів – англійська, це курс «Іноземна мова (англійська)», інший обов'язковий курс – «Біологія» та його розділи. Опишемо їх.

Заняття «Understanding the Sustainable Development Goals» інтегрується у курсі англійської мови та природничих наук. Метою заняття є засвоєння цілей сталого розвитку 14, 15 та 17. Заняття розраховане на учнів молодшої школи, для яких англійська є рідною, тому в умовах навчання українських учнів та студентів може бути проведене на пізніших етапах. Сайт пропонує завантажити настільну гру, щоб засвоювати матеріал в ігровій формі. Основною формою організації навчання є групова та парна робота, яка розвиває компетентності у соціальній взаємодії, спільні автономні дослідження матеріалів щодо екосистем та пере-

ваг, які отримує людство від їх утримання в гарному стані. Учні/студенти дізнаються, що біорізноманіття є найважливішим фундаментом Землі, системою життєзабезпечення, від якої залежить життя теперішніх та майбутніх поколінь. Люди залежать від «послуг» екосистем природи, такі як очищення повітря і води, які задовольняють багато основних потреб людини. У результаті такого заняття учні отримують системні знання, у яких причинно-наслідковим шляхом пов'язують низку факторів, формують правильне ставлення до збереження навколишнього світу, і дізнаються про те, що захист природного світу важливий не тільки для досягнення цілей 14 і 15, а й усіх інших цілей сталого розвитку. Таким чином, розвиваються й емоційно-вольові якості та комунікативна компетентність.

Поєднання англійської, природничих наук та географії уможливорює проведення іншого інтегрованого заняття – з теми «What's the Link Between Orang-Utans and the Food We Eat?». Спільна робота допомагає розвивати вміння роботи в команді та комунікації. Шляхом постановки проблемних питань, роздумів над малюнками, спробами проаналізувати їх та знайти зв'язки між ними розвиваються навички критичного мислення, вирішення проблем, креативного мислення. Використання фотографій є гарним способом заохотити учнів ставити питання і встановлювати зв'язки між фізичними, соціальними, економічними та екологічними аспектами стійкості. Працюючи невеликими групами, учні приклеюють фотографії орангутана та їжі (пальмове масло) на великий аркуш паперу і записують свої власні запитання про кожну фотографію (наприклад, «Де живуть орангутани?», «Що вони їдять?», «Звідки походить наша їжа?», «Що ж вона містить?») Потім їх заохочують до роздумів про те, яким може бути зв'язок між цими фотографіями. Групи можуть добровільно подати свої ідеї, а потім презентувати питання виробництва пальмової олії та впливу на тропічний ліс. Діти вчаться розуміти зв'язки між цими явищами та власною поведінкою, адже середньостатистична родина в супермаркеті не може зрозуміти, скільки товарів у їхніх кошиках – від їжі до косметики – містить пальмову олію. Глобальне виробництво зросло з 15 млн т у 1995 році до приблизно 63 млн т у 2015 році, що зробило його тією рослинною олією, яку найбільше у світі видобувають, споживають та продають. В індустрії виробництва пальмової олії задіяно понад 5 млн людей лише в Південно-Східній Азії. Тим не менше, значна частина експансії нафтової пальми відбулася в умовах високого біорізноманіття тропічних лісів. Перетворення цих та торф'яних земель на плантації пальмової олії вивільняє велику кількість вуглекислого газу, що спричиняє зміни клімату і руйнує середовище існування видів, таких як орангутани. Учні повинні зробити висновки про те, що видобування пальмової олії не повинно бути руйнівним. Споживачі, підприємства та уряди мають право наполягати на сталому виробництві пальмової олії, що не викликати подальших втрат лісів та біорізноманіття, адже наявний стан речей становить реальну загрозу навколишньому середовищу та окремим видам тварин. Як бачимо, вся організація заняття спрямована на формування важливих життєвих компетентностей та засвоєння цілей сталого розвитку.

Важливим компонентом таких занять є керована автономність роботи студентів та цифрова компетентність, якої вони набувають, опрацьовуючи різні джерела онлайн, готуючи (якщо призначено) проекти, постери, доповіді, відеоролики-звернення тощо. Залежно від особливостей групи та рівня базових навичок з дисциплін «Іноземна мова» та «Біологія» доцільно обирати різні форми роботи, як індивідуальні, так і парні та групові, а також ігрові методи навчання, які забезпечуватимуть емоційний розвиток учнів.

Такі інтегративні заняття можливі в умовах вищої школи, враховуючи інший рівень ключових компетентностей та психологічні особливості осіб студентського віку. Так, нами було апробовано проведення інтегрованого заняття з питань збереження популяції панд, на якому розвивалися комунікативна компетентність (іншомовна), критичне та креативне мислення, вирішення проблем, емоційний розвиток, навчання навчатися, соціальна відповідальність, а також компетентність з використання цифрових технологій та автономність навчання [2]. Особливий емоційний відгук отримали відео National Geographic [10–12] з відповідними завданнями до, під час та після перегляду, послідовність демонстрації яких сприяла критичному аналізу інформації та актуалізації знань з теми заняття. Компетентність співпраці формувалася прийомами перегрупування, роботою у парах та малих групах, а також взаємооцінюванням груп, що також допомагає посилити соціальну відповідальність студентів. Креативне мислення формувалося шляхом побудови зв'язаного письмово-

го висловлювання із заданими елементами. Компетентності навчання навчатися та цифрова розвивалися шляхом опрацювання стратегій роботи з пошуку інформації у мережі Інтернет, стратегій написання аргументованого висловлювання з теми. Змістове наповнення матеріалів, опрацьованих на попередньому та поточному заняттях, а також тих, які слід опрацювати з наступним, логічно пов'язаним заняттям з питань використання різних типів енергії, сприяють формуванню комплексної системи знань та логічних зв'язків між довкіллям та впливом людини на нього, а також відповідальності за наслідки такого впливу на природу та людство, тобто підготовці молоді до виконання цілей сталого розвитку.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, проаналізовано можливість запровадження інтегрованих занять з дисциплін «Іноземна мова (англійська)» та «Біологія» у загальноосвітній та вищій школах з метою формування життєвих компетентностей, які полягають в органічному процесі здобуття предметних знань, формуванні позитивних ставлень та зразків поведінки і розвитку життєвих навичок, які в сукупності забезпечуватимуть здатності молодого покоління діяти у мінливих умовах життя та професійного середовища, а також формування усвідомлення учнями та студентами важливості досягнення людством цілей сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: К.І.С, 2004. – 112 с.
2. Майстер-клас: «Розвиток навичок креативного мислення; креативне письмо; метод «wall crawl»; робота в малих групах» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://duan.edu.ua/uk/news/education_and_science/majster-klas-rozvitok-navichok-kreativnogomislennja-kreativne-pismo-metod-wall-crawl-robotav-malih-grupah
3. Нова українська школа. Компетентнісне навчання, сприятливе для здоров'я, безпеки, успішної соціалізації і самореалізації особистості [Електронний ресурс], 2018. – 58 с. – Режим доступу: <http://autta.org.ua/files/files/%CA%EE%EC%EF%E5%F2%E5%ED%F2%B3%F1%ED%E5%20%ED%E0%E2%F7%E0%ED%ED%FF%20%E2%20%EA%EE%ED%F2%E5%EA%F1%F2%B3%20%CD%D3%D8.pdf>
4. Трачук Т. Формування життєвих компетентностей майбутніх фахівців під час вивчення математичних дисциплін / Т. Трачук // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2013. – Вип. 7. – С. 154–159.
5. Atlas Corp. (2018). Competences for Life. – Available at: <https://atlascorp.org/competences-for-life/> (accessed 3 May 2019).
6. Cambridge (2018). The Cambridge Framework for Life Competencies. Introduction. Introductory Guide for Teachers and Educational Managers, Cambridge University Press. – Available at: https://languageresearch.cambridge.org/images/Language_Research/CamFLiC/CamFLiC_Intro_brochure.pdf (accessed 4 May 2019).
7. Council of the European Union (2018). Recommendations Council, Council Recommendation of 22 May 2018 on Key Competences for Lifelong Learning (Text with EEA relevance) (2018/C 189/01), Official Journal of the European Union. – Available at: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&rid=7](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&rid=7) (accessed 4 May 2019).
8. Davidson, Rafi and Glassner, Amnon (2016). Cross-Border Collaborative Learning in the Professional Development of Teachers: Case Study – Online Course for the Professional Development of Teachers in a Digital Age. Handbook of Research on Technology Tools for Real-World Skill Development. – 31 p. DOI: 10.4018/978-1-4666-9441-5.ch021
9. Global Evaluation of Life Skills Education Programmes, United Nations Children's Fund. – New York, 2012. – 24 p.
10. National Geographic. Video. National Geographic ~ Ami Vitale Panda Suit Short. – Available at: <https://vimeo.com/276533120> (accessed 10 April 2019).
11. National Geographic. Video. Pandas 3D – The Journey Home. – Available at: <https://vimeo.com/84807789> (accessed 10 April 2019).
12. National Geographic. Video. Pandas Gone Wild. – Available at: <https://vimeo.com/208697637> (accessed 10 April 2019).

13. UNICEF (2003). Life skills. Definition of Terms. – Available at: https://www.unicef.org/lifeskills/index_7308.html (accessed 4 May 2019).
14. United Nations (2015). Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. – Available at: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld/publication> (accessed 04 May 2019).
15. United Nations (2015). Sustainable Development Goals. – Available at: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/> (accessed 04 May 2019).
16. WWF (2018). Reporting on Our Living Planet. A Guide For Young People. – Available at: <https://www.wwf.org.uk/get-involved/schools/resources/lpr-school-comp> (accessed 4 May 2019).

References

1. In Ovcharuk, O. (Ed.) (2004). *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti : svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy: biblioteka z osvithoi polityky [Competency Approach in Modern Education: World Experience and Ukrainian Perspectives : Library for Educational Policy]*. Kyiv, K.I.C Publ., 112 p. (In Ukrainian).
2. Maister-klas “Rozvytok navychok kreatyvnoho myslennia, kreatyvne pysmo; metod “wall crawl”, robota v malykh hrupakh” [Workshop “Development of creative thinking skills; creative writing; the method of “wall crawl”; work in small groups] Available at: http://duan.edu.ua/uk/news/education_and_science/majster-klas-rozvitok-navichok-kreativnogo-mislennja-kreatyvne-pismo-metod-wall-crawl-robota-v-malih-grupah (accessed 4 May 2019) (in Ukrainian).
3. Nova ukrainska shkola. Kompetentnisne navchannia, spriyatlyve dlia zdorovia, bezpeky, uspishnoi sotsializatsii i samorealizatsii osobystosti (2018). [New Ukrainian School. Competent training, favorable for health, safety, successful socialization and self-realization of personality], 58 p. Available at: <http://autta.org.ua/files/files/%CA%EE%EC%EF%E5%F2%E5%ED%F2%B3%F1%ED%E5%20%ED%E0%E2%F7%E0%ED%ED%FF%20%E2%20%EA%EE%ED%F2%E5%EA%F1%F2%B3%20%CD%D3%D8.pdf> (accessed 4 May 2019) (in Ukrainian).
4. Trachuk, T. (2013). Formuvannia zhyttievych kompetentnostei maibutnikh fakhivtsiv pid chas vyvchennia matematychnykh dystsyplin [Formation of life competencies of future specialists during the study of mathematical disciplines]. *Naukovyi visnyk Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky [Scientific herald of the Lesia Ukrainka Eastern European National University]*, issue 7, pp. 154-159 (in Ukrainian).
5. Atlas Corp. (2018). *Competences for Life*. Available at: <https://atlascorps.org/competences-for-life/> (accessed 3 May 2019).
6. Cambridge (2018). *The Cambridge Framework for Life Competencies. Introduction. Introductory Guide for Teachers and Educational Managers*, Cambridge University Press. Available at: https://languageresearch.cambridge.org/images/Language_Research/CamFLiC/CamFLiC_Intro_brochure.pdf (accessed 4 May 2019).
7. Council of the European Union (2018). *Recommendations Council, Council Recommendation of 22 May 2018 on Key Competences for Lifelong Learning (Text with EEA relevance) (2018/C 189/01)*. Official Journal of the European Union. Available at: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&rid=7](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&rid=7) (accessed 4 May 2019).
8. Davidson, R. & Glassner, A. (2016). *Cross-Border Collaborative Learning in the Professional Development of Teachers: Case Study - Online Course for the Professional Development of Teachers in a Digital Age*. *Handbook of Research on Technology Tools for Real-World Skill Development*, 31 p., DOI: 10.4018/978-1-4666-9441-5.ch021
9. *Global Evaluation of Life Skills Education Programmes (2012)*. United Nations Children’s Fund. New York, 24 p.
10. National Geographic. Video. National Geographic ~ Ami Vitale Panda Suit Short. Available at: <https://vimeo.com/276533120> (accessed 10 April 2019).
11. National Geographic. Video. Pandas 3D – The Journey Home. Available at: <https://vimeo.com/84807789> (accessed 10 April 2019).
12. National Geographic. Video. Pandas Gone Wild. Available at: <https://vimeo.com/208697637> (accessed 10 April 2019).

13. UNICEF (2003). Life skills. Definition of Terms. Available at: https://www.unicef.org/lifeskills/index_7308.html (accessed 4 May 2019).

14. United Nations (2015). Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. Available at: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld/publication> (accessed 04 May 2019).

15. United Nations (2015). Sustainable Development Goals. Available at: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/> (accessed 04 May 2019).

16. WWF (2018). Reporting on Our Living Planet. A Guide For Young People, Available at: <https://www.wwf.org.uk/get-involved/schools/resources/lpr-school-comp> (accessed 4 May 2019).

FORMING LIFE COMPETENCIES AND ENSURING THE ACQUISITION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS IN THE PROCESS OF INTEGRATED LEARNING IN SECONDARY AND HIGHER EDUCATION (WITH THE EXAMPLE OF COURSES "FOREIGN LANGUAGE" AND "BIOLOGY")

Halyna I. Miasoid, PhD in Pedagogy, Associate Professor at the Department of International Tourism, Hotel & Restaurant Business and Language Training, Alfred Nobel University, Dnipro (Ukraine). E-mail: galyna.miasoid@gmail.com;

Tetiana I. Yusypiva, PhD in Biology, Associate Professor, the Department of Physiology and Introduction of Plants, Oles Honchar Dnipro National University, email: JusyypivaTatjana@i.ua
DOI: 10.32342/2522-4115-2019-1-17-4

Key words: life competence, life skills, knowledge, attitude, goals of sustainable development, life-long learning, secondary education, higher education, Biology, Foreign Language, integrated learning.

The article is devoted to the study of possibilities of integrated training with the purpose of forming secondary and higher educational institutions students' life competencies and studying the goals of sustainable development in classes of Foreign Language (English) and Natural Sciences, in particular, Biology. The concept of Life competence, its structure, which consists of knowledge, attitudes and life skills, is explored; several framework documents that underlie the development of a competence-based approach to learning were studied, among those documents: the Recommendation of the European Parliament and the Council of the EU on "Key Competences for Lifelong Learning", 2006; Resolution of the UN General Assembly "Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development for the period up to 2030", 2015; the Report "Global Assessment of Educational Programs for Life Skills Training", UNICEF, 2012; Guideline "The Cambridge Framework for Life Competencies", Cambridge, 2018, 2019; "Competence for Life", Atlas Corps, 2018, methodological materials of the IJPOOH project "Educational policy and peer-to-peer education in New Ukrainian school, and "Competent training, favorable for health, safety, successful socialization and self-realization of personality", 2018. It is revealed that the optimal variant of the formation of systemic knowledge of youth about the surrounding world, understanding processes and factors of influence on it and consequences for the planet and humanity, i.e. the formation of a system of life competencies and understanding of the goals of sustainable development, is through the integration of training courses "Foreign Language" and "Biology", as well as other related sciences. Some topics are suggested as examples, like "Understanding the Sustainable Development Goals", "What's the Link Between Orang-Utans and the Food We Eat?" and others. Examples are given of forms of learning and teaching methods and learning activities, such as team and group work, research, critical thinking, creative writing, working with video clips, playing games, wall-crawl, presentations, peer assessment and others used to ensure the achievement of the set goal. The sources of educational materials and their combination and adaptation to the age and competency levels of the different stages of education have been suggested.

Одержано 3.01.2019.